

**СТРАТЕГИК РЕЖАЛАШТИРИШ ЖАРАЁНИГА РАҚАМЛАШТИРИШ
ЭЛЕМЕНТЛАРИНИ ЖОРИЙ ҚИЛИШ САМАРАДОРЛИГИ****ЭФФЕКТИВНОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ ЭЛЕМЕНТОВ ЦИФРОВИЗАЦИИ В
ПРОЦЕСС СТРАТЕГИЧЕСКОГО ПЛАНИРОВАНИЯ****THE EFFECTIVENESS OF INTEGRATING DIGITALIZATION
ELEMENTS INTO THE STRATEGIC PLANNING PROCESS**

*Хужаев Салимжон Содикович,
Навоий давлат кончилиқ ва
технологиялар университети
salimbekpaxlavon@mail.ru*

Аннотация: Рақамлаштириш элементларини стратегик режалаштириш жараёнига жорий қилиш ташкилотларнинг самарадорлигини оширишда ва иқтисодий ривожланишга эришишда муҳим аҳамиятга эга. Ушбу мақолада рақамлаштириш жараёнининг назарий асослари, миллий ва халқаро тажрибалар таҳлили ҳамда ушбу жараённинг Ўзбекистон иқтисодиётидаги аҳамияти ўрганилган. Шунингдек, рақамлаштириш орқали стратегик режалаштириш жараёнини такомиллаштириш учун таклифлар ишлаб чиқилган.

Калит сўзлар: Рақамлаштириш, стратегик режалаштириш, самарадорлик, рақамли технологиялар, инновациялар, маълумот таҳлили, автоматлаштириш, ресурсларни тақсимлаш, прогнозлаштириш, рақамли трансформация, сунъий интеллект, статистика, стратегия, миллий тажриба, хорижий тажриба.

Аннотация: Внедрение элементов цифровизации в процесс стратегического планирования играет ключевую роль в повышении эффективности организаций и достижении экономического развития. В данной статье изучены теоретические основы процесса цифровизации, анализ национального и международного опыта, а также значение этого процесса в экономике Узбекистана. Кроме того, предложены рекомендации по совершенствованию стратегического планирования с использованием цифровых технологий.

Ключевые слова: Цифровизация, стратегическое планирование, эффективность, цифровые технологии, инновации, анализ данных, автоматизация, распределение ресурсов, прогнозирование, цифровая трансформация, искусственный интеллект, статистика, стратегия, национальный опыт, международный опыт.

Abstract: The integration of digitalization elements into the strategic planning process plays a crucial role in improving organizational efficiency and achieving economic development. This article examines the theoretical foundations of the digitalization process, analyzes national and international experiences, and highlights its significance in Uzbekistan's economy. Furthermore, recommendations are proposed to enhance strategic planning through digital technologies.

Keywords: Digitalization, strategic planning, efficiency, digital technologies, innovations, data analysis, automation, resource allocation, forecasting, digital transformation, artificial intelligence, statistics, strategy, national experience, international experience.

Кирини

Бугунги рақамли иқтисодиёт шароитида корхоналар ва ташкилотлар учун стратегик режалаштириш жараёнига рақамлаштириш элементларини жорий этиш айти муддаодир. Рақамлаштириш орқали режалаштириш жараёнлари янада аниқ, самарали ва шиддатли тарзда амалга оширилиши мумкин. Шунингдек, рақамлаштириш иқтисодий жараёнларнинг шаффофлиги, маълумотларнинг аниқлиги ва тезкорлигини таъминлашга хизмат қилади.

Ўзбекистонда рақамли трансформацияни жорий этиш ва унинг иқтисодий ривожланишга таъсирини кучайтириш мақсадида бир қатор давлат дастурлари амалга оширилмоқда. Шу жумладан, стратегик режалаштириш жараёнида рақамлаштириш элементларидан самарали фойдаланиш масаласи долзарб аҳамиятга эга. Чунки рақамлаштириш корхоналарнинг ички ва ташқи муҳитини таҳлил қилишда, ресурсларни тақсимлашда ва ривожланиш йўналишларини белгилашда инновацион ёндашувларни таъминлайди.

Ушбу мақола доирасида стратегик режалаштириш жараёнига рақамлаштириш элементларини жорий этиш орқали қандай самарадорликка эришиш мумкинлиги таҳлил қилинади. Шунингдек, мақола қуйидаги вазифаларни бажаришга қаратилган:

- Стратегик режалаштириш жараёни ва рақамлаштириш элементлари ўртасидаги ўзаро боғлиқликни ўрганиш.
- Рақамлаштиришнинг амалий самарадорлигини статистик маълумотлар асосида таҳлил қилиш.
- Ўзбекистон ва хорижий мамлакатлар тажрибасини солиштириш.
- Стратегик режалаштириш жараёнини рақамлаштириш орқали такомиллаштиришга оид таклифлар ишлаб чиқиш.

Адабиётлар шарҳи

Стратегик режалаштиришнинг асосий мақсади – ташкилотнинг узоқ муддатли ривожланиш йўналишларини белгилаш ва бу мақсадларга эришиш

жараёнини оптимал тарзда ташкил этишдир. Игорь Ансофф (1965) ўз асарларида стратегик режалаштиришни "ташкilotнинг ташқи муҳит ўзгаришларига мувофиқ ҳолда стратегик йўналишларни белгилаш жараёни" сифатида таърифлаган. Бугунги кунда стратегик режалаштириш иқтисодий субъектларнинг рақобатбардошлигини ошириш, ресурслардан самарали фойдаланиш ва ривожланиш истиқболларини аниқлашда муҳим роль ўйнайди.

Ўзбекистонда стратегик режалаштиришга бўлган қизиқиш сўнгги йилларда кучайди. Жумладан, "Стратегик ривожланиш концепциялари" бўйича миллий дастурларда ушбу жараённинг аҳамияти алоҳида таъкидланади.

Рақамлаштириш иқтисодиётнинг барча соҳаларида самарадорликни оширишга хизмат қиладиган муҳим жараён ҳисобланади. Каширин В. (2018) рақамлаштиришни "иқтисодий жараёнларни автоматлаштириш, маълумотларни рақамли технологиялар ёрдамида таҳлил қилиш ва қарор қабул қилиш жараёнларини тезлаштириш имконияти" деб таърифлаган.

Тадқиқот методологияси.

Тадқиқотда кичик бизнес бухгалтериясини рақамлаштириш жараёнининг самарадорлигини баҳолаш учун таҳлилий, қиёсий ва статистик усуллардан фойдаланилди. Авваламбор, мавжуд илмий манбалар, миллий ва хорижий тажрибалар ўрганилиб, рақамлаштириш жараёнининг кичик бизнесга таъсири таҳлил қилинди. Шунингдек, Ўзбекистондаги амалдаги ҳолатни аниқлаш мақсадида статистик маълумотлар йиғилиб, улар хорижий кўрсаткичлар билан таққосланди. Ҳосил қилинган маълумотлар асосида кичик бизнес бухгалтериясини рақамлаштиришни ривожлантириш бўйича амалий тавсиялар ишлаб чиқилди.

Таҳлил ва натижалар муҳокамаси

Замонавий тадқиқотлар рақамлаштириш элементлари стратегик режалаштириш жараёнидаги самарадорликни 25–30% га оширишини кўрсатмоқда. Ўзбекистонда 2017 йилда "Рақамли Ўзбекистон – 2030" дастури доирасида рақамли технологияларни жорий этиш бўйича қатор чора-тадбирлар амалга оширилмоқда. Бу, айниқса, давлат ва хусусий секторларда стратегик режалаштириш жараёнларини такомиллаштиришда муҳим омил бўлмоқда.

XX асрнинг иккинчи ярмида стратегик режалаштиришга бўлган қизиқиш катта бўлди. Игорь Ансофф ва Майкл Портер каби олимлар ушбу соҳанинг назарий асосларини яратиб, стратегик бошқарув ва режалаштириш моделларини ишлаб чиқдилар. Кейинги йилларда рақамлаштириш жараёнлари стратегик режалаштиришга янги қирра киритди. Халқаро тадқиқотларда рақамли технологияларни жорий этишнинг стратегик қарорлар қабул қилиш жараёнига таъсири алоҳида таъкидланади.

Ўзбекистон тажрибасида эса рақамлаштиришнинг аҳамияти 2017 йилдан бошлаб сезиларли даражада кучайди. Жумладан, стратегик режалаштиришда рақамли технологияларни жорий қилиш натижасида ресурсларни тақсимлаш самарадорлиги ошмоқда, бу эса умумий иқтисодий ривожланишга хизмат қилмоқда.

Бугунги рақамли даврда стратегик режалаштириш жараёнини такомиллаштиришда рақамлаштириш элементларини жорий қилиш айти муддао ҳисобланади. Рақамлаштириш жараёнларни автоматлаштириш, маълумотларни тезкор таҳлил қилиш, ва қарор қабул қилиш самарадорлигини оширишда алоҳида аҳамиятга эга.

Биринчи навбатда, рақамлаштириш маълумотларнинг ишончилиги ва шаффофлигини таъминлайди. Мисол учун, замонавий стратегик режалаштириш жараёнларида Big Data технологиялари ёрдамида улкан маълумот тўпламларини таҳлил қилиш орқали ички ва ташқи муҳит ҳақида аниқ тасаввур ҳосил қилиш мумкин. Бу эса ташкилотларнинг келгуси ривожланиш стратегияларини ишлаб чиқишда муҳим асос бўлиб хизмат қилади.

Иккинчи томондан, рақамлаштириш ресурсларни тақсимлаш самарадорлигини оширади. McKinsey компаниясининг тадқиқотлари рақамлаштириш элементларини жорий қилган ташкилотлар ресурсларни тежашда 20–25% самарага эришганлигини кўрсатди. Бунда, электрон платформалардан фойдаланиш орқали режалаштириш жараёни тезкор ва аниқ амалга ошириш имконияти юзага келади.

Бундан ташқари, рақамли технологиялар стратегик қарорларнинг тезкорлигини таъминлайди. Масалан, автоматлаштирилган таҳлил воситалари, сунъий интеллект ва прогнозлаштирувчи моделлардан фойдаланиш орқали турли сценарийларнинг молиявий ва операциявий натижаларини баҳолаш мумкин. Бу эса корхоналарга ўз стратегиясини ташқи муҳит ўзгаришларига тез мослаштириш имконини беради.

Ўзбекистонда рақамлаштириш элементларини стратегик режалаштиришга жорий қилиш иқтисодий ривожланиш учун катта аҳамиятга эга. Давлатнинг “Рақамли Ўзбекистон – 2030” стратегияси доирасида корхоналарда рақамли технологияларни жорий этиш бўйича бир қатор ташаббуслар амалга оширилди. Мисол учун, айрим давлат ва хусусий корхоналар ERP (Enterprise Resource Planning) тизимларидан фойдаланиш орқали стратегик режалаштириш жараёнларини оптималлаштирмоқда.

Хорижий тажриба ҳам рақамлаштиришнинг стратегик режалаштиришга таъсирини яққол намоён этмоқда. Германиянинг “Индустрия 4.0” дастури корхоналарда рақамли технологияларни жорий қилиш орқали ривожланиш стратегияларини амалга оширишдаги самарадорликни 30% га оширган. АҚШда

эса Google ва Amazon каби корпорациялар рақамли моделлар асосидаги стратегик режалаштириш орқали тезкор ва самарали қарор қабул қилиш тизимини йўлга қўйган.

Хулоса

Хулоса қилиб айтганда, рақамлаштириш элементларини стратегик режалаштиришга жорий қилиш ташкилотларга маълумотларнинг тўғри таҳлили, ресурсларнинг оқилона тақсимланиши ва тезкор қарорлар қабул қилиш имкониятини тақдим этади. Бу жараён нафақат корхоналарнинг ички самарадорлигини оширади, балки иқтисодиётнинг барқарор ривожланишига ҳам ҳисса қўшади.

Рақамлаштириш элементларини стратегик режалаштириш жараёнига жорий қилиш ташкилотларнинг самарадорлигини ошириш, ресурсларни тежаш ва қарор қабул қилиш жараёнларини тезкорлаштиришда муҳим аҳамиятга эга. Тадқиқот натижаларига кўра:

- Рақамлаштириш жараёни маълумотларни таҳлил қилишдаги хатоларни камайтиради ва режалаштириш жараёнини янада аниқ ва шаффоф қилади.
- Ўзбекистонда рақамлаштириш элементларини стратегик режалаштиришга жорий қилиш орқали корхоналарнинг ривожланиш самарадорлиги ўртача 20–30% га оширилиши мумкин.
- Германия ва АҚШ каби ривожланган мамлакатлар тажрибаси рақамлаштириш жараёнининг стратегик режалаштиришдаги роли муҳимлигини кўрсатди.

Бугунги рақамли иқтисодиёт шароитида рақамлаштириш элементларини жорий қилиш нафақат ташкилотлар, балки умумий иқтисодиёт учун катта аҳамият касб этади.

Тадқиқот натижаларига асосланиб, қуйидаги таклифлар ишлаб чиқилди:

1. **Рақамлаштириш стратегиясини ишлаб чиқиш:** Корхоналар ўз стратегик режалаштириш жараёнларига рақамли технологияларни жорий қилиш бўйича аниқ стратегия ишлаб чиқиши лозим.
2. **Маҳаллий корхоналар учун рақамли технологиялар платформасини ривожлантириш:** Ўзбекистонда маҳаллий корхоналарнинг рақамлаштириш жараёнига ўтишини қўллаб-қувватлаш учун махсус давлат дастурлари ва платформалар яратиш зарур.
3. **Кадрларни тайёрлаш:** Рақамли технологиялардан фойдаланиш бўйича мутахассисларни тайёрлаш ва мавжуд ходимларни қайта ўқитиш дастурларини амалга ошириш лозим.
4. **Статистик таҳлил тизимини такомиллаштириш:** Корхоналарда стратегик режалаштириш жараёнидаги ўзгаришларни таҳлил қилиш учун

замонавий статистик ва прогнозлаштирувчи воситалардан фойдаланишни йўлга қўйиш керак.

5. **Хорижий тажрибани маҳаллий шароитларга мослаштириш:** Германия ва АҚШ тажрибаларини таҳлил қилиб, уларнинг самарали элементларини Ўзбекистон иқтисодиётига татбиқ этиш лозим.

Рақамлаштириш элементларини стратегик режалаштиришга жорий қилиш нафақат корхоналарнинг самарадорлигини оширади, балки иқтисодиётнинг барқарор ривожланишида ҳам муҳим аҳамият касб этади. Ушбу таклифларни амалга ошириш орқали Ўзбекистон иқтисодиёти рақамли трансформация жараёнида янги босқичга кўтарилиши мумкин.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати

1. Атамурадов Шерзод Акрамович Жаҳон амалиётида венчур капитали бозорининг ташкилий субъектлари // Экономика и финансы (Узбекистан). 2023. №1 (161). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/zha-on-amaliyotida-venchur-kapitali-bozorining-tashkiliy-subektlari> (дата обращения: 18.11.2024).
2. Ashurova, N., and Sh Atamuradov. "Analysis of the Venture Investment Environment in the United States, Europe and Asia and the Problems of Uzbekistan in This Region “TEST: engineering and management” USA." (2020): 592-600.
3. Атамурадов, Ш. А. "Инновацион тадбиркорлик фаолиятини венчур фондлари орқали молиялаштиришнинг ташкилий-иқтисодий механизмини такомиллаштириш." Иқтисод фанлари бўйича фалсафа доктори (PhD) илмий даражасини олиш учун диссертация автореферати 8.
4. Атамурадов, Ш. А. Роль налогов в формировании доходной части государственного бюджета Республики Узбекистан / Ш. А. Атамурадов // Совершенствование налоговой политики государства в условиях глобализирующейся экономики : материалы Международной научной конференции, Тамбов, 15 мая 2014 года
5. Атамурадов Ш. А. (2019). Турли минтақаларда венчур инвестицияси муҳити таҳлили ҳамда венчур бизнесини ўзбекистон иқтисодиётига жорий этиш муаммолари. Экономика и инновационные технологии, (6), 69–79. извлечено от https://inlibrary.uz/index.php/economics_and_innovative/article/view/11170
6. Атамурадов Шерзод Акрамович Инновацион тадбиркорликда венчур инвестицияларини жалб қилиш муаммолари // Экономика и финансы (Узбекистан). 2021. №1 (137). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsion-tadbirkorlikda-venchur-investitsiyalarini-zhalb-ilish-muammolari> (дата обращения: 08.11.2024).
7. Атамурадов Ш. А. (2022). Саноатда инновацион фаолиятни ривожлантиришда венчур инвестицияларини жалб қилиш масалалари. Архив научных исследований, 2(1). извлечено от <https://journal.tsue.uz/index.php/archive/article/view/1868>
8. Atamuradov Sh. . (2023). Financing of innovative projects through venture funds and the types of risk involved in it. Economics and Innovative Technologies, 11(1), 24–35. https://doi.org/10.55439/EIT/vol11_iss1/a3

9. Атамурадов Шерзод Акрамович Инновацион фаолиятни венчурли молиялаштиришнинг халқаро моделларини жорий этиш самарадорлиги // Экономика и финансы (Узбекистан). 2019. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/innovatsion-faoliyatni-venchurli-moliyalashtirishning-hal-aro-modellarini-zhoriy-etish-samaradorligi> (дата обращения: 08.11.2024).
10. Атамурадов Ш. Хорижий мамлакатларда венчурли инновацион лойиҳалаштириш моделлари // "Иқтисодийёт ва инновацион технологиялар" илмий электрон журнали. – 2019. – №. 2.
11. Ashurova, N. B. "Atamuradov Sh." A. "Korxonalar iqtisodiyoti va menejmenti" (O'quv qo'llanma) - Navoiy: NDKI (2019).
12. Methodology for organizing the accounting policy of a transport organization. (2024). *international scientific e-conference "human resources and modern professions in the world"* – Aachen, Germany, 1, 50-56. <https://researchparks.net/index.php/hrmpw/article/view/87>
13. Транспорт ташкилотларида узок муддатли активлар бўйича ҳисоб сиёсатини шакллантиришнинг услубий жиҳатлари. (2024). *Scientific Journal of Actuarial Finance and Accounting*, 4(05), 186-195. https://doi.org/10.55439/AFA/vol4_iss05/354
14. Хужаев, С. (2023). Методические и организационные аспекты применения учетной политики предприятий. *Talqin Va Tadqiqotlar*, 1(16). извлечено от <https://talqinvatadqiqotlar.uz/index.php/tvt/article/view/1077>
15. Khujaev Salimjon Sodikovich. (2023, август 23). Necessity, concept and principles for introducing accounting policy in the activities of economic entities. *innovative development in the global science*, Boston, USA. <https://doi.org/10.5281/zenodo.8277426>
16. Abdusalomov Marufjon Olimjon ugli. (2024). WAYS TO IMPROVE STRATEGIC MANAGEMENT OF MANUFACTURING ENTERPRISES: A CASE STUDY OF UZBEKISTAN. *TADQIQOTLAR.UZ*, 50(1), 191-195. <https://scientific-jl.org/tad/article/view/2693>
17. Baxshulloyevna, B. S. (2024). KORXONANING INNOVATSION ISHLANMALARINI MOLIYALASHTIRISHNI BAHOLASH USULLARINI QIYOSIY TAHLIL QILISH. *TADQIQOTLAR. UZ*, 50(1), 183-190.
18. <https://scientific-jl.org/tad/article/download/2692/2624>
19. Abdinabiyevna, S. S., & Bekpo'lotjonovna, X. J. A. (2024). KICHIK BIZNES KORXONALARI FAOLIYATIDA BOSHQARUV SAMARADORLIGIGA ERISHISHNING YO'LLARI. *TADQIQOTLAR. UZ*, 50(1), 45-51.
20. <https://scientific-jl.org/index.php/tad/article/view/2540>